КОМІТЕТ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнаціональних відносин

вул. М. Грушевського, 5, м. Київ, 01008, www.rada.gov.ua

До реєстр. № 15585 від 31.08.2026

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Комітет Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнаціональних відносин (далі – Комітет) на своєму засіданні, проведеному 12 листопада 2026 року (протокол № 156), розглянув проект Закону України про внесення змін до деяких законів України щодо уточнення правового статусу іноземців та осіб без громадянства, які беруть участь у захисті територіальної цілісності та недоторканності України, реєстр. № 15585 від 31.08.2026, поданий Кабінетом Міністрів України (далі – законопроект).

Відповідно до пояснювальної записки метою законопроекту є створення правових підстав та умов для перебування на території України іноземців та осіб без громадянства, які беруть участь у захисті територіальної цілісності та недоторканності України, їхніх батьків і дітей.

Для досягнення поставленої цілі законопроектом пропонуються зміни до законів України: «Про громадянство України», «Про імміграцію», «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус», «Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання питання реалізації права на отримання громадянства України другим із подружжя громадянина України, який бере (брав) участь у захисті територіальної цілісності та недоторканності України, а також щодо деяких інших питань, пов'язаних із громадянством, імміграцією та правовим статусом іноземців та осіб без громадянства».

У Законі України «Про громадянство України», зокрема, пропонується:

розширити коло осіб, які зможуть подавати декларацію про відмову від іноземного громадянства та визнання себе лише громадянином України для оформлення набуття, прийняття або поновлення у громадянстві України, зокрема це стосується іноземців, які в установленому законодавством України порядку проходили військову службу за контрактом у Збройних Силах України, Державній спеціальній службі транспорту або Національній гвардії України, контракт яких припинено (розірвано), та яких звільнено з військової служби з більш ширшого кола підстав;

уточнити категорії іноземців та осіб без громадянства, на яких не поширюватимуться такі умови прийняття до громадянства України як

безперервне проживання на території України протягом останніх п’яти років, наявність дозволу на імміграцію, наявність законних джерел існування;

не поширювати на визначене коло іноземців та осіб без громадянства такі підстави для втрати громадянства України як невиконання взятих зобов’язань про складання іспитів з основ Конституції України, історії України та на рівень володіння державною мовою.

У Законі України «Про імміграцію», зокрема, пропонується:

при видачі дозволу на імміграцію зараховувати до строку безперервного проживання на території України на підставі посвідки на тимчасове проживання протягом останніх 5 років строку проходження особою військової служби за контрактом;

уточнити коло осіб, яким надається дозвіл на імміграцію поза квотою імміграції, зокрема, одному з подружжя, дитині, якщо другий з подружжя чи батько (матір) дитини є загиблим (померлим) громадянином України, який проходив військову службу;

уточнити перелік осіб, які для отримання дозволу на імміграцію та оформлення посвідки на постійне проживання зможуть подавати паспортний документ, термін дії якого закінчився або який підлягає обміну;

визначити коло осіб, які матимуть змогу звернутися із заявою про надання дозволу на імміграцію та посвідки на постійне проживання у разі втрати паспортного документа;

доповнити перелік документів, що додаються до заяви для надання дозволу на імміграцію для визначених законодавством осіб, документами, що підтверджують період проходження військової служби у Збройних Силах України, Державній спеціальній службі транспорту, Національній гвардії України.

У Законі України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», зокрема, пропонується:

запровадити «посвідчення іноземця для виїзду за кордон»;

уточнити підстави для перебування на території України окремих категорій іноземців та осіб без громадянства;

визначити підставою для отримання посвідки на тимчасове проживання в Україні посвідчення учасника бойових дій або посвідчення особи з інвалідністю внаслідок війни та витягу з Єдиного державного реєстру ветеранів війни;

У Законі України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус” , зокрема, пропонується:

доповнити перелік документів, що посвідчують особу та підтверджують її спеціальний статус, оформлення яких передбачається цим Законом із застосуванням засобів Реєстру, посвідченням іноземця для виїзду за кордон;

встановити граничну вартість адміністративної послуги за оформлення такого документа;

визначити опис та вимоги до видачі такого документа.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України у своєму висновку висловлює до законопроекту зауваження та пропозиції.

Служба безпеки України висловлює зауваження до окремих положень проекту, зокрема тих, що стосуються запровадження нового документа – *«посвідчення іноземця для виїзду за кордон»*.

Міністерство фінансів України, Адміністрація Державної прикордонної служби України зауважень до законопроекту не мають.

Під час обговорення законопроекту народні депутати – члени Комітету зауважили, що у запропонованих законопроектом змінах до Закону України «Про громадянство України» передбачається можливість подати декларацію про відмову від іноземного громадянства та визнання себе лише громадянином України, зокрема, для другого із подружжя громадянина України, який в установленому законодавством України порядку проходив військову службу та був звільнений з військової служби з підстав, передбачених, зокрема, підпунктом «и» пункту 3 частини п'ятої статті 26 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу». Водночас зазначена підстава передбачає звільнення з військової служби *військовослужбовців саме з числа іноземців та осіб без громадянства*, які не пройшли встановленого законом випробування. Таким чином, з цієї підстави не може бути звільнений військовослужбовець – громадянин України. Отже, передбачена законопроектом можливість подання відповідної декларації другим із подружжя такого громадянина України фактично не може бути застосована на практиці.

Відповідно до запропонованих змін до пункту 4^2 частини першої статті 5^1 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» строк дії посвідки на тимчасове проживання для відповідних категорій іноземців та осіб без громадянства у випадку, визначеному частиною двадцять четвертою статті 4 цього Закону, становитиме чотири роки *«або строк дії статусу учасника бойових дій або особи з інвалідністю внаслідок війни»*. Однак, відповідно до законодавства статус учасника бойових дій надається особі безстроково. Так само безстроково може надаватися і статус особи з інвалідністю внаслідок війни. За таких обставин посвідка на тимчасове проживання матиме необмежений строк дії (тобто, фактично може бути чинною протягом всього життя особи), що змістовно не корелюється з самим поняттям «посвідка на тимчасове проживання».

У законопроекті не враховані зміни, внесені до Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо правового статусу та медичного забезпечення військовослужбовців з числа іноземців та осіб без громадянства» № 4730-IX від 17 грудня 2025 року (далі - Закон № 4730-IX).

З огляду на зазначене народні депутати України зауважили, що:

зміни, запропоновані законопроектом до частини дев'ятнадцятої статті 4 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», є вже неактуальними та потребують виключення;

Законом № 4730-IX в абзаці третьому частини двадцять першої статті 4 слова "(крім випадків зміни персональних даних особи)" було виключено, натомість редакція законопроекту пропонує їх знову включити;

зміни, запропоновані законопроектом до частини першої статті 15 вказаного Закону щодо визначення переліку документів, за якими здійснюється в'їзд в Україну та виїзд з України іноземців та осіб без громадянства, які проходять військову службу за контрактом у Збройних Силах України, Державній спеціальній службі транспорту, Національній гвардії України, потребують узгодження із абзацом дев'ятнадцятим частини першої цієї ж статті, викладеним у новій редакції Законом № 4730-IX.

Водночас, зважаючи на те, що прийняття законопроекту сприятиме розширенню правових підстав та уточненню умов для перебування на території України іноземців та осіб без громадянства, які беруть участь у захисті територіальної цілісності та недоторканності України, їхніх батьків і дітей, та враховуючи можливість усунення наявних до законопроекту зауважень під час його підготовки до другого читання, Комітет ухвалив наступне рішення:

1. Рекомендувати Верховній Раді України проект Закону України про внесення змін до деяких законів України щодо уточнення правового статусу іноземців та осіб без громадянства, які беруть участь у захисті територіальної цілісності та недоторканності України, реєстр. № 15585 від 31.08.2026, поданий Кабінетом Міністрів України, включити до порядку денного шістнадцятої сесії Верховної Ради України дев’ятого скликання та за наслідками розгляду у першому читанні прийняти за основу.

2. Під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України співдоповідачем з цього питання визначити народного депутата України - голову Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнаціональних відносин Задорожного Андрія Вікторовича.

Голова Комітету **А. ЗАДОРОЖНИЙ**

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
Підписувач: Задорожний Андрій Вікторович
Сертифікат: 3FAA9288358EC00304000000F00C3100CB23DC00
Дійсний до: 02.12.2026 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
04-25/3-2026/270229 від 12.11.2026
2395489